

Bu yaxınlarda Bakı Dövlət Universitetinin Jurnalistika fakültəsinin Milli Mətbuat tarixi kafedrasının müdiri professor Cahangir Məmmədli ilə elmi işim barədə söhbətimiz zamanı çox dəyərli bir kitabdan bəhs etdi. Kitab Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti Hökumətinin orqanı olan “Azərbaycan” qəzetinin (1918- 1920) tam külliyyatının biblioqrafik göstəricisindən ibarət idi. Nəşrin özünəməxsusluğu bir xeyli diqqətimi çəkdiyindən həm oxumaq, həm də oxunmasına nail olmaq üçün kitaba nəcizənə bir rəy yazmaq barədə Cahangir müəllimlə məsləhətləşdim...

Məlum olduğu kimi “Azərbaycan” qəzetindəki materiallar Azərbaycan Cümhuriyyətinin bilavasitə tarixini əks etdirir. Qəzetin səhifələrində Azərbaycan Hökumətinin qərarları, Parlament üzvlərinin çıxışları, paytaxtda və bölgələrdə baş verən hadisələrin təfərrüatları, müxtəlif təhlillər, xatirələr öz əksini tapıb. Günümüzdə xüsusi əhəmiyyət kəsb edən Qarabağ, Zəngəzur bölgələrinə dair materiallar yer alır. Eləcə də Azərbaycan Cümhuriyyətinin xarici dövlətlərlə münasibətləri, döv-

rün ab-havası müfəssəl şəkildə qəzetin səhifələrində əks olunur. Bu baxımdan qəzetin müxtəlif vaxtlarda transliterasiyası Azərbaycan Cümhuriyyəti tarixşünaslığında yeni bir səhifə açır və gələcək tədqiqatlar üçün mühüm stimol olacağına inam böyükdür.

İlk dörd nömrəsi Gəncədə, sonrakı nömrələri Bakıda nəşr edilən “Azərbaycan” qəzetinin 15 sentyabr 1918-ci il 28 aprel 1920-ci il tarixləri arasında 443 nömrəsi çapdan çıxıb. Qəzetin redaktorları müxtəlif vaxtlarda Ceyhun bəy Hacıbəyli, Şəfi bəy Rüstəmbəyli, Üzeyir bəy Hacıbəyli və Xəlil İbrahim kimi dövrün qabaqcıl ziyalıları olub. Qəzet əksəriyyətlə 4 səhifə həcmində çıxsa da, bəzi nömrələrdə səhifələrin sayı fərqlilik göstərir. Hər səhifədəki sütunların sayı və səhifələrin ölçüsü, qəzetin çap olunduğu 19 ay yarım əvvəlində bir neçə dəfə dəyişib. “Azərbaycan” qəzetinin nüsxələri Azərbaycan Respublikasının Milli Arxiv İdarəsində, Azərbaycan Respublikasının Dövlət Arxivində, Azərbaycan Respublikası Prezi-

“Azərbaycan” qəzetinin biblioqrafik göstəricisi nəşr olunub

dentinin İşlər İdarəsinin Siyasi Sənədlər Arxivində, Məhəmməd Füzuli adına Əlyazmalar İnstitutunda və Azərbaycan Milli Kitabxanasında pərakəndə halda saxlanılmaqdadır. Qəzetin müasir oxucu üçün ölçətan olması tariximizin Cümhuriyyət dövrü kimi zəngin səhifəsinin öyrənilməsi baxımından çox əhəmiyyətlidir.

Azərbaycan xalqının tarixi mirasını qorumaq və gələcək nəsillərə ötürmək işinə töhfə vermək olduqca əhəmiyyətli bir məqamdır. Bu baxımdan filologiya üzrə fəlsəfə doktoru Lalə Osman qızı Hacıyevanın hazırladığı biblioqrafik göstərici həmin külliyyata faydalı əlavə kimi qiymətləndirilə bilər. Pərakəndə şəkildə respublikanın müxtəlif kitabxanalarında saxlanılan

“Azərbaycan” qəzetinin saylarını arayıb toplayan L.Hacıyeva, biblioqrafik göstəricilər qarşısında qoyulan qaydalara uyğun iş aparıb və mükəmməl biblioqrafik göstərici ərsəyə gətirib.

Kitabda Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti Hökumətinin rəsmi orqanı olan “Azərbaycan” qəzetinin (1918-1920) səhifələrində işıq üzü görmüş bütün məqalə və yazıların biblioqrafiyası toplanılıb. Orijinal mətn ərəb qrafikalı əlifbadan latın qrafikalı müasir Azərbaycan əlifbasına köçürülüb. Biblioqrafiya ilə yanaşı mətnə çətin anlaşılacaq ərəb-fars sözlərinin lüğəti kitabına daxil edilib. Bu baxımdan nəşr jurnalistlər, ədəbiyyatşünaslar və tarixçilər üçün qiymətli mənbə sayıla bilər.

Lalə xanımın kitabın ön sö-

zündə qeyd etdiyi kimi, bu mü-rəkkəb işdə o, yalnız olmayıb. Kitabın nəşrinə Milli Elmlər Akademiyasının Məhəmməd Füzuli adına Əlyazmalar institutunun professoru Raqub Kərimo-

va və şərqşünas-alim, tərcüməçi Azad Ağaoğlu, habelə əlyazmanın transliterasiya redaktoru və lüğətin tərtibçisi, BDU-nun Jurnalistika fakültəsinin dekan müavini Samir Xəlidoğlu böyük dəstək göstərblər.

Xatırlatmaq yerinə düşərdi ki, bir neçə il əvvəl “Bakinski listok”un izinə düşmüş BDU-nun jurnalistika fakültəsinin əməkdaşı, filologiya elmləri namizədi, tədqiqatçı Lalə Hacıyeva ciddi axtarışlar nəticəsində qəzetin nüsxələrini Rusiya Milli kitabxanasında (Sankt-Peterburq) aşkar edə bilmişdi. Bununla mətbuat tariximizin araşdırılması işinə ciddi töhfə vermiş Lalə xanım həm də fəda-
karlıq göstərərək qəzetin bütün

“AZƏRBAYCAN” QƏZETİ
1918-1920

BIBLIOQRAFİK GÖSTƏRİCİ

nüsxələrini qısa izah və şərh-lərə birlikdə kitab şəklində ictimaiyyətə təqdim etmişdi. Yəni H.Zərdabının sizə təqdim edilən ilk mətbu məqaləsinin üzə çıxması da L.Hacıyevanın bu xidməti sayəsində mümkün olub.

Bu mənada, Lalə xanımın mətbuat tarixi və arxivlər sahəsindəki fəaliyyətini olduqca təqdirəlayiq hesab etmək olar.